

अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम (सञ्चालन) निर्देशिका, २०७६

प्रस्तावना: प्रदेशमा जन्मजात तथा जन्म पश्चात् हुने अपाङ्गता न्यूनीकरण गर्ने, मातृशिशु तथा बाल मृत्युदर कम गर्ने एवं अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू सहितको समावेशी समाजको निर्माण गर्नका लागि प्रदेश सरकारबाट एकीकृत रूपमा कार्यक्रम सञ्चालन गरी लागु गर्न वाञ्छनीय भएकाले,

प्रदेश सरकारले प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन, २०७५ को दफा ३ बमोजिम यो निर्देशिका स्वीकृत गरी लागु गरेको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस निर्देशिकाको नाम "अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम (सञ्चालन) निर्देशिका, २०७६" हुनेछ।

(२) यो निर्देशिका प्रदेश सरकारले स्वीकृत गरेको मितिबाट लागु हुनेछ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,-

- (क) "कार्यक्रम" भन्नाले यस निर्देशिका बमोजिम सञ्चालन हुने अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम सम्झनु पर्छ।
- (ख) "प्रदेश" भन्नाले प्रदेश नं. १ सम्झनु पर्छ।
- (ग) "मन्त्रालय" भन्नाले प्रदेश सरकार, सामाजिक विकास मन्त्रालय सम्झनु पर्छ।
- (घ) "संस्था" भन्नाले कार्यक्रम सञ्चालन गर्न दफा ८ बमोजिम छनौट भई प्रदेश सरकारबाट अनुमति पाएका सामाजिक विकास संस्था सम्झनु पर्छ।
- (ङ) "सहजकर्ता" भन्नाले समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना सहजकर्ता/समुदायमा आधारित स्वास्थ्य तथा पुनर्स्थापना नर्स वा कार्यकर्ता सम्झनु पर्छ।
- (च) "स्थानीय तह" भन्नाले कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिने प्रदेशका गाउँपालिका, नगरपालिका, उप-महानगरपालिका र महानगरपालिका सम्झनु पर्छ।

३. कार्यक्रम सञ्चालन हुने: प्रदेशका सबै जिल्लाका सबै स्थानीय तहमा प्रदेश सरकार, सम्बन्धित स्थानीय तह र अपाङ्गता सम्बन्धी कार्यक्षेत्र रहेको संस्थाको त्रिपक्षिय साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ।

४. कार्यक्रमको उद्देश्य: (१) मातृशिशु तथा बाल स्वास्थ्य र पोषण सेवामा सबै समूहहरूको पहुँच तथा उपभोग बृद्धि गर्ने,

(२) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू र तिनका परिवारको जीवनको गुणस्तरमा सुधार ल्याउने,

(३) सम्बन्धित स्थानीय तहका सेवा प्रदायक संस्थाहरूको सुदृढीकरणमा सहयोग गर्ने।

सचिव

सचिव

५. कार्यक्रमका मार्गनिर्देशक सिद्धान्तहरू: (१) स्थानीय तहको नेतृत्व र स्वामित्वमा कार्यक्रम सञ्चालन हुनेछ।

- (२) कार्यक्रमको सफलता र दीगोपनाको लागि स्थानीय तहसँगको सहकार्य अनिवार्य हुनेछ।
(३) समस्या पहिचान, योजना निर्माण, कार्यक्रमको कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा कार्यक्रमको लाभको उपभोग जस्ता हरेक प्रक्रियामा लक्षित समूहहरूको सहभागिता अनिवार्य हुनेछ।

६. कार्यक्रमका अङ्गहरू: कार्यक्रमको उद्देश्यहरू हासिल गर्नका लागि देहाय बमोजिमका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछन्,-

(१) अपाङ्गता रोकथाम तथा मातृशिशु तथा बाल मृत्युदर न्यूनिकरण: प्रविधी (मोवाइल फोन) को प्रयोग गरी शुभकामना कार्यक्रम, मातृशिशु तथा बाल पोषण कार्यक्रम, स्वास्थ्यकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धि, विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम, मातृशिशु तथा बाल स्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू, फोलीक एसिड वितरण।

(२) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू र तिनका परिवारको जीवनको गुणस्तरमा सुधार: पुनर्स्थापना योजना निर्माण, स्वास्थ्य उपचार, सहायक सामग्री प्रदान, नियमित फिजीयोथेरापि सेवा, अभिभावकहरूलाई सीप तालिम, समावेशी शिक्षा कार्यक्रम, विद्यालय भर्ना, विशेष कक्षामा भर्ना, घरैमा अनौपचारिक शिक्षा, दौतरी शिक्षा, मिलिजुली समूहहरू गठन र परिचालन, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको संस्था गठन र परिचालन, सीप विकास तालिम, बिउ पुँजीको व्यवस्था, क्षमता विकासका लागि तालिमहरू, समावेशी बाल क्लब गठन र परिचालन, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका अधिकारहरू र सवालहरूका बारेमा जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू संचालन।

(३) स्थानीय तहका सेवा प्रदायक संरचनाहरूको सुदृढीकरण: निर्वाचित प्रतिनिधीहरूलाई कार्यक्रमका बारेमा जानकारी, समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना सहजकर्ताहरूको नियुक्ति र तालिम, आवश्यक फर्निचर तथा कम्प्युटरको व्यवस्थापन, मातृशिशु स्वास्थ्य सेवा समन्वयका लागि मोवाइल प्रविधी विकास, वार्षिक योजना तर्जुमा, अनुगमन तथा समीक्षा।

७. कार्यक्रम सञ्चालन हुने जिल्लाका स्थानीय तहहरूको छनौट: (१) कार्यक्रम प्रदेश नं १ का सम्पूर्ण स्थानीय तहहरूमा देहाय बमोजिम क्रमशः कार्यान्वयन गरिने छ,-

(क) पहिलो चरण:- आ.व. ०७६/७७

(ख) दोश्रो चरण:- आ.व. ०७७/७८

(ग) तेस्रो चरण:- आ.व. ०७८/७९

५/५
निव

५/५
सायब

(घ) चौथो चरण:- आ.व. ०७९/८०

(२) उपदफा (१) बमोजिम कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिने स्थानीय तहहरूको छनौट सम्झौतामा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

८. संस्थाको छनौट: कार्यक्रमको कार्यान्वयनको लागि मन्त्रालयले प्रचलित कानून बमोजिम प्रस्ताव आह्वान गरी प्रतिस्पर्धाका आधारमा साझेदार संस्थाको छनौट गर्नेछ ।

९. कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्झौता: (१) कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि प्रथम चरणमा प्रदेश सरकारको तर्फबाट मन्त्रालय र दफा ८ बमोजिम छनौट भएको साझेदार संस्थाबीच सम्झौता हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सम्झौता भइसकेपश्चात दोश्रो चरणमा दफा १० बमोजिम छनौट भएका स्थानीय तह र साझेदार संस्थाबीच सम्झौता हुनेछ ।

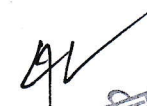
१०. स्थानीय तहहरूको छनौट: (१) मन्त्रालयले लागत साझेदारीमा कार्यक्रम संचालन गर्न इच्छुक स्थानीय तहसँग प्रस्ताव आह्वान गर्नेछ ।

(२) प्राप्त प्रस्तावहरूको अध्ययन गरी निर्देशक समितिले स्थानीय तहको छनौट गर्नेछ ।

११. प्रारम्भिक अभिमुखिकरण: मन्त्रालयले कार्यक्रम लागु गर्न छनौट भएका स्थानीय तहहरूका प्रमुख/अध्यक्ष, उपप्रमुख/उपाध्यक्ष तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतहरूलाई आमन्त्रण गरी कार्यक्रम बारे प्रारम्भिक अभिमुखिकरण गर्नेछ । उक्त अभिमुखिकरणमा सम्बन्धित साझेदार संस्थाको समेत सहभागिता रहनेछ ।

१२. स्थानीय तहमा अभिमुखिकरण: कार्यक्रमको बारेमा सरोकारवालाहरूको सहभागितामा स्थानीय तहमा समेत अभिमुखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

१३. सहजकर्ताहरूको छनौट र तालिम: अपाङ्गता भएका व्यक्ति, तीनका परिवार, गर्भवति तथा सुत्करी महिला र नवजात शिशुहरूलाई उनीहरूकै घरदैलोमा सेवा प्रवाह गर्न प्रत्येक स्थानीय तहले सहजकर्ताहरू नियुक्त गर्नेछन् । यस्ता सहजकर्ताहरूको संख्या स्थानीय तहमा रहेका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको संख्याका आधारमा निर्धारण हुन्छ । सामान्यतया: तराई क्षेत्रमा ३०० जना सम्म अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि १ (एक) जना, पहाडी क्षेत्रमा १५० जना सम्म अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि १ (एक) जना र हिमाली क्षेत्रमा १०० जनासम्म अपाङ्गता भएका ब्यक्तिका लागि १ (एक) जनाका दरले सहजकर्ता छनौट हुनेछन् । भौगोलिक जटिलता र अपाङ्गताको जटिलतालाई विचार गर्दै स्थानीय तहहरूले थप सहजकर्ताहरू छनौट गर्न सक्नेछन् ।

प्रमुख सचिव

साचिव

१४. लक्षित वर्गको सहभागिता: स्थानीय तहमा रहेका लक्षित वर्गहरूको सहभागिता योजना तर्जुमाको चरण देखि कार्यक्रमको समीक्षा सम्मका चरणहरू सम्म गराइनेछ।

१५. लागत साझेदारी र बजेट प्रवाह प्रणाली : (१) कार्यक्रमको कुल खर्चको कम्तिमा एक तिहाई रकम संस्थाले व्यहोर्नु पर्नेछ र कम्तिमा एकतिहाई रकम स्थानीय तहले व्यहोर्नेछ ।

(२) कार्यक्रमको कूल लागतको एक तिहाई रकम सम्बन्धित स्थानीय तहको प्रस्तावको आधारमा प्रदेश सरकार, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले प्रचलित कानून बमोजिम अनुदान उपलब्ध गराउनेछ ।

(३) कार्यक्रम संचालन सम्बन्धी सम्पूर्ण रकम स्थानीय तहको खातामा जम्मा हुनेछ र नेपाल सरकारको खर्च प्रणाली र मापदण्ड बमोजिम खर्च गरिनेछ ।

(४) कार्यक्रमको लागत साझेदारी सम्बन्धि अन्य व्यवस्था सम्झौता बमोजिम हुनेछ ।

१६. लेखा परीक्षण: कार्यक्रमको लेखा परीक्षण स्थानीय तहहरूले प्रचलित कानूनका आधारमा गराउनेछन् ।

१७. मुख्य क्रियाकलापहरू: (१) अपाङ्गता रोकथाम तथा मातृशिशु मृत्युदर न्यूनिकरणका लागि निम्नानुसारका क्रियाकलापहरू संचालन हुनेछन्,-

- क) प्रविधि (मोबाइल फोन) मा आधारित शुभकामना कार्यक्रम,
- ख) स्वास्थ्य कर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम,
- ग) सुनौलो हजार दिनका आमा तथा शिशुहरूका लागि पोषण कार्यक्रम,
- घ) १० वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूका लागि विद्यालय स्तरिय स्वास्थ्य जाँच कार्यक्रम,
- ङ) गर्भवती (गर्भवती हुनु भन्दा तिन महिना पहिले र गर्भवती भएको तिन महिना सम्म) महिलाका लागि फोलिक एसिड चक्री वितरण कार्यक्रम,
- च) परिवार व्यवस्थापन योजना जस्ता कार्यक्रम।

(२) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना: अपाङ्गता भएका बालबालिका तथा वयस्क व्यक्तिहरूको पुनर्स्थापनाका लागि समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना कार्यक्रमका मुख्य आधार स्तम्भ सहजकर्ताहरू हुनेछन् । सहजकर्ताहरूले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको संस्था र समूहहरूसँग मिलेर मुख्यतया: निम्न गतिविधीहरू संचालन गर्नेछन्,-

प्रमुख सचिव

प्रमुख सचिव

- क) स्थानीय तहको सम्बन्धित वडाको वडा सचिवको अधिनमा रही कार्यक्रम संचालन हुने वडाहरूमा अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने ।
- ख) स्थानीय तहको सम्बन्धित वडामा रहेका अपाङ्गता भएका बालबालिका तथा वयस्क व्यक्तिहरूको तथ्याङ्क संकलन गर्ने र सो तथ्याङ्कलाई नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्ने ।
- ग) स्थानीय तहको सम्बन्धित वडामा रहेका अपाङ्गता भएका बालबालिका तथा वयस्क व्यक्तिहरूको अवस्थाको प्रारम्भिक जाँच गरी उनीहरूको पुनर्स्थापना योजना सहितको व्यक्तिगत प्रोफाइल तयार गर्ने ।
- घ) अपाङ्गता भएका बालबालिका तथा वयस्क व्यक्तिहरू र उनीहरूका अभिभावकहरूलाई नियमित भेटघाट गरी पुनर्स्थापना सेवा, परामर्श र सरसल्लाह प्रदान गर्ने ।
- ङ) उपचार गर्न आवश्यक बालबालिका तथा वयस्क व्यक्तिहरूको विवरण तयार गरी उपचारका लागि सम्बन्धित अस्पताल तथा सेवा केन्द्रहरूमा अभिभावक समेत समावेश गरी पठाउने वा लैजाने ।
- च) फिजियोथेरापी आवश्यक भएका अपाङ्गता भएका बालबालिका तथा वयस्क व्यक्तिहरूलाई नियमित रूपमा थेरापी सेवा प्रदान गर्ने ।
- छ) सहायक सामग्री आवश्यक भएका अपाङ्गता भएका बालबालिका तथा वयस्क व्यक्तिहरूको लगत तयार गरी सो सेवाका लागि सम्बन्धित निकाय तथा सेवा केन्द्रहरूसँग समन्वय र पहल गर्नुका साथै आफ्नै संस्थसँग भएको श्रोतका आधारमा सहायका सामग्रीहरू खरिद गरी वितरण गर्ने ।
- ज) कार्यक्रम संचालन हुने ईकाइमा रहेका अपाङ्गता भएका सम्पूर्ण बालबालिका तथा वयस्क व्यक्तिहरूलाई नेपाल सरकारले उपलब्ध गराउने अपाङ्गता परिचय पत्र बनाउन सहयोग गर्ने ।
- झ) विद्यालयसम्म पुगेर पढ्न सक्ने अवस्थामा रहेका तर विभिन्न कारणले विद्यालय नगएका अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूलाई विद्यालयमा भर्ना गर्ने व्यवस्था मिलाउने, विद्यालय जान नसक्ने तर घरमा पढ्न सक्ने अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूलाई घरमै पढ्नका लागि आवश्यक बन्दोबस्त मिलाउने ।

प्रमुख सचिव

प्रमुख सचिव

ज) शारिरिक समस्याका कारण समावेशी वा विशेष शिक्षा आवश्यक भएका बालबालिकाहरूलाई (जस्तै: सुस्त श्रवण, दृष्टिविहिन, बौद्धिक अपाङ्गता) नेपाल सरकारद्वारा संचालन गरिएको विशेष शिक्षा कार्यक्रममा समाहित गर्ने ।

ट) विद्यालयको भौतिक तथा शैक्षिक वातावरण अपाङ्ग मैत्री बनाउन पहल गर्ने ।

ठ) अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरू समेत समावेश भएको समावेशी बाल क्लब वा समूह गठन गरी उनीहरूलाई बाल अधिकार तथा अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूको अधिकारका लागि पैरवी गर्न सक्षम बनाउने साथै उनीहरूको क्षमता विकासका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालनका लागि सहजीकरण गर्ने ।

ड) विपन्न अवस्थामा रहेका अपाङ्गता भएका बालबालिका तथा वयस्क व्यक्तिहरूका परिवारको पहिचान गरी उनीहरूलाई आय आर्जन कार्यक्रममा समावेश गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

ढ) अपाङ्गता भएका बालबालिका तथा महिलाहरूमाथी हुनसक्ने/भइरहेको दुर्व्यवहार तथा विभेदको पहिचान गरी न्यायका लागि सहयोग र सहजीकरण गर्ने ।

ण) व्यवसायिक तालिम लिन इच्छुक अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूका अभिभावकहरूको पहिचान गरि उनीहरूलाई व्यवसायिक तालिम प्रदान गर्ने ।

त) अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूका अभिभावकहरू तथा अपाङ्गता भएका वयस्क व्यक्तिहरू समावेश भएको स्वावलम्बन समितिहरू/समूहहरू गठन गर्ने र सोही समितिहरू/समूहहरू मार्फत आय आर्जन कार्यक्रमका साथै अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको पुनर्स्थापना सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।

थ) स्थानीय तहको सम्बन्धित वडामा गठन भएका/हुने स्वावलम्बन, मिलिजुलि समितिहरू/समूहहरू मार्फत बचत तथा ऋण कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

द) स्वावलम्बन समितिहरू/समूहहरूको नेतृत्व तथा क्षमता विकासका लागि विभिन्न प्रकारका तालिम तथा कार्यक्रमहरू संचालनका लागि सहजीकरण गर्ने ।

ध) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको पुनर्स्थापना र उनीहरूका अधिकार सम्बन्धी जनचेतना जगाउन विभिन्न कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी सो को कार्यान्वयन गर्ने ।

सचिव

सचिव

- न) अपाङ्गताका क्षेत्रमा काम गर्ने विभिन्न संघ संस्थाहरूसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- प) अपाङ्गता भएका बालबालिका तथा वयस्क व्यक्तिहरूको पुनर्स्थापनाका लागि गर्नु पर्ने कामको वार्षिक, त्रैमासिक र मासिक कार्ययोजना तर्जुमा गर्ने ।
- फ) मासिक कार्य प्रगतीको प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
- ब) स्थानीय तहको सम्बन्धित वडामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको पुनर्स्थापना कार्यक्रम संचालन गर्न बजेट विनियोजनका लागि सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय तथा पैरवी गर्ने ।

१८. वार्षिक योजना निर्माण: प्रत्येक आर्थिक वर्षका लागि वार्षिक कार्य योजना तर्जुमा गरी स्थानीय तहले फागुन मसान्तसम्ममा स्वीकृतिको लागि निर्देशक समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ। यसरी स्थानीय तहले वार्षिक योजना निर्माण गर्दा देहायका व्यक्ति तथा संस्थाहरूको प्रतिनिधीत्व गराउनुपर्नेछ,-

- क) स्थानीय तहका प्रमुख/अध्यक्ष र उपप्रमुख/उपाध्यक्ष,
- ख) सबै वडाका वडाध्यक्षहरू,
- ग) नगर/गाउँ स्वास्थ्य समितिका संयोजक तथा सदस्यहरू,
- घ) नगर/गाउँ सामाजिक विकास समितिका संयोजक तथा सदस्यहरू,
- ङ) स्वास्थ्य संयोजक, सामाजिक विकास अधिकृत तथा शिक्षा शाखा प्रमुख,
- च) प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र स्वास्थ्य चौकीका इन्चार्ज र अनमीहरू,
- छ) सहजकर्ताहरू,
- ज) मिलिजुली समूहहरू र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका संस्था र समूहको प्रतिनिधीहरू,
- झ) महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू र आमा समूहहरूका प्रतिनिधीहरू,
- ञ) बाल समूहका प्रतिनिधीहरू,
- ट) संस्थाका स्थानीय प्रतिनिधीहरू,
- ठ) समान उद्देश्य भएका अन्य संघ संस्थाहरू ।

प्रमुख सचिव

सचिव

माथि उल्लेखित पक्षहरूको एक ठाउँमा भेला गराई प्रत्येक वडाहरूको अलग अलग योजना बनाउनु पर्नेछ ।

१९. कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा सहजीकरणका लागि रहने समितिहरू: (१) मन्त्रालय स्तरमा: मन्त्रालयमा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा निर्देशन दिनका लागि देहाय बमोजिमको निर्देशक समिति गठन हुनेछ,-

माननीय सामाजिक विकास मन्त्री	संयोजक
सचिव, मन्त्रालय	सदस्य
सचिव वा उपसचिव स्तरका प्रतिनिधी,	
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	सदस्य
प्रदेश अध्यक्ष, गाउँपालिका महासंघ, नेपाल	सदस्य
मन्त्रालयका नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तथा	
जनस्वास्थ्य महाशाखा प्रमुख	सदस्य
मन्त्रालयका उच्च शिक्षा महाशाखा प्रमुख	सदस्य
प्रतिनिधी, सम्बन्धित संस्था	सदस्य
अध्यक्ष, राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ प्रदेश समिति	सदस्य
मन्त्रालयका सामाजिक विकास महाशाखा प्रमुख	सदस्य-सचिव

(२) स्थानीय स्तरमा: कार्यक्रम प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि स्थानीय तहमा देहाय अनुसारको कार्यक्रम ब्यवस्थापन समिति गठन हुनेछ,-

प्रमुख/अध्यक्ष, नगर/गाउँ पालिका	अध्यक्ष
उपप्रमुख/उपाध्यक्ष, नगर/गाउँ पालिका	सदस्य
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
स्वास्थ्य संयोजक	सदस्य
अध्यक्ष, अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरूको संस्था	सदस्य

५२
सचिव

प्रतिनिधी, सम्बन्धित संस्था

सदस्य

प्रमुख, सामाजिक विकास शाखा/महिला

सदस्य-सचिव

बालबालिका शाखा

(३) वडा स्तरमा: कार्यक्रम प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि स्थानीय तहको वडा स्तरमा देहाय अनुसारको कार्यक्रम ब्यवस्थापन समिति गठन हुनेछ,-

वडा अध्यक्ष	अध्यक्ष
वडा अध्यक्षले तोकेको वडा सदस्य एकजना	सदस्य
वडामा कार्यरत महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका एकजना	सदस्य
अपाङ्गता समूहका प्रतिनिधी एकजना	सदस्य
वडा सचिव	सदस्य-सचिव

२०. निर्देशक समितिको भूमिका र जिम्मेवारी: (१) दफा ७ बमोजिम कार्यक्रम सञ्चालन हुने स्थानीय तहहरूको छनौट गर्ने,

- (२) कार्यक्रमको प्रभावकारी सञ्चालनका लागि मार्गदर्शन गर्ने,
- (३) वार्षिक कार्य योजनाको स्वीकृति प्रदान गर्ने,
- (४) कार्यक्रम सम्बन्धी वार्षिक, अर्धवार्षिक समीक्षा कार्यक्रमहरूमा सहभागी हुने र प्रतिवेदनहरू स्वीकृत गर्ने,
- (५) कार्यक्रम कार्यान्वयनको आवश्यकता अनुसार अनुगमन गर्ने,
- (६) कार्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा कुनै समस्या आएमा त्यस्ता समस्याहरू समाधानका लागि सहजीकरण गर्ने,
- (७) स्थानीय तहहरूलाई बजेट प्रवाह गर्न आवश्यक समन्वय गर्ने,
- (८) प्रदेश सरकारको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा कार्यक्रम समावेश गर्न सिफारिस गर्ने,
- (९) निर्देशक समितिको नियमित बैठक एक बर्षमा कमिमा ४ पटक बस्ने, समितिका संयोजकले आवश्यक ठानेमा थप बैठक वस्न सक्ने र बैठक सम्बन्धि आवश्यक कार्यविधि समिति आफैले तयार गरी लागु गर्ने ।

२१. ब्यवस्थापन समितिको भूमिका तथा जिम्मेवारी: (१) कार्यक्रम ब्यवस्थापन तथा कार्यान्वयनलाई सहज बनाउन प्रत्येक स्थानीय तहले कार्यक्रम कार्यान्वयन मार्गदर्शन बनाई लागु गर्ने,

- (२) कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि यस कार्यक्रम सँग सम्बन्धी स्थानीय सेवा प्रदायक संस्थालाई परिचालन गर्ने,
- (३) कार्यक्रमको प्रगति अनुगमन गर्ने र आवश्यक पृष्ठपोषण उपलब्ध गराउने,

प्रमुख सचिव

- (४) मन्त्रालयबाट प्राप्त पृष्ठपोषणलाइ कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि प्रयोग गर्ने तथा गराउने प्रबन्ध मिलाउने,
- (५) कार्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा आउने समस्या तथा विवादको निरूपणका लागि पहल गर्ने,
- (६) कार्यक्रमका लागि आवश्यक सहजकर्ताहरु नियुक्त गर्ने,
- (७) कार्यक्रमको आम्दानी खर्चको चुस्त दुरुस्त लेखा राख्ने ब्यवस्था मिलाउने,
- (८) कार्यक्रमको बार्षिक तथा त्रैमासिक योजनाहरु बनाउने ब्यवस्था मिलाउने,
- (९) मन्त्रालय र सम्बन्धित संस्थासँग बजेट माग गर्ने,
- (१०) चौमासिक तथा बार्षिक कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन तयार गर्ने ब्यवस्था मिलाउने ।
चौमासिक तथा बार्षिक प्रतिवेदनको एक प्रति मन्त्रालयमा पठाइ सो को बोधार्थ सम्बन्धित संस्थालाई दिने ।
२२. वडा स्तरिय समितिको भूमिका र जिम्मेवारी: (१) मासिक, चौमासिक एवम् बार्षिक रूपमा कार्यक्रमको अनुगमन गरी स्थानीय तहमा प्रतिवेदन दिने,
(२) सहजकर्ताको सुपरीवेक्षण एवम् कार्यसम्पादनको अनुगमन गर्ने,
(३) निर्देशक समिति र व्यवस्थापन समितिले तोकेबमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।
२३. स्थानीय साझेदार संस्थाहरु: स्थानीय तहहरुमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरु, आमा समूहहरु विद्यालयहरु, बाल क्लबहरु, अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरुका संस्था तथा मिलिजुली समूहहरु यस कार्यक्रमका साझेदार संस्थाहरु हुनेछन् । कार्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा यी संस्थाहरुको प्रत्यक्ष सहभागिता रहनेछ ।
२४. कार्यक्रम सञ्चालनमा समन्वय र सहकार्य: कार्यक्रम संचालनमा मातृ शिशु स्वास्थ्य तथा अपाङ्गताका क्षेत्रमा काम गर्ने अन्य संस्थाहरुसँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ । स्थानीय तहमा अन्य कुनै राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय संस्था मातृशिशु स्वास्थ्य र अपाङ्गताका क्षेत्रमा काम गर्न आएमा उनीहरुका कार्यक्रमहरुलाई पनि समेटेर बार्षिक योजना निर्माण गरिनेछ ।
२५. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन: (१) निर्देशक समितिले कार्यक्रमको आवश्यकता अनुसार स्थलगत अनुगमन गर्नेछ ।
(२) व्यवस्थापन समितिले कार्यक्रमको प्रभावकारीताको नियमित अनुगमन गर्नेछ ।
(३) कार्यक्रमको अनुगमन ब्यवस्थापन सूचना प्रणालीको प्रयोगबाट गरिनेछ ।
(४) स्थानीय तहहरुले सम्बन्धित संस्थाका प्रतिनिधिहरुको पनि उपस्थितिमा अर्धबार्षिक र बार्षिक रूपमा समीक्षा बैठकहरु आयोजना गर्नेछन् जसमा आवश्यकता अनुसार मन्त्रालयका प्रतिनिधी समेतको सहभागिता हुनेछ ।
(५) मन्त्रालयले बार्षिक समीक्षा बैठकको आयोजना गर्नेछ ।

मुख्य सचिव

मुख्य सचिव

(६) सम्बन्धित संस्थाका प्राविधिक कर्मचारीले सहजकर्ताको कामको निरन्तर अनुगमन गर्नेछ।

२६. कार्यक्रमको आधारभूत सर्वेक्षण, अन्तिम सर्वेक्षण, प्रभाव मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन प्रकाशन: कार्यक्रमको प्रभावकारीता मापनका लागि कार्यक्रमले तय गरेका सुचांकहरूको आवधिक रूपमा अध्ययन गरिनेछ । यी सुचांकहरूको अवस्था आधारभूत सर्वेक्षण, अन्तिम सर्वेक्षण तथा प्रभाव मुल्याङ्कन बाट प्राप्त हुनेछ । सो अध्ययनका लागि वैज्ञानिक रूपमा अनुसन्धान गर्न सक्ने अनुभव तथा क्षमता भएको अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको संस्थाको छनौट तथा नियुक्ति संस्थाले गर्नेछ र सो कार्यका लागि लाग्ने लागत संस्था स्वयंले नै बहन गर्नेछ । अनुसन्धानबाट आएका सुझावहरूका आधारमा कार्यक्रमलाई अझ मजबुत र परिष्कृत गरिनेछ ।

यस कार्यक्रम अन्तर्गत चरणबद्ध रूपमा निम्न सर्वेक्षण तथा अध्ययन हुनेछन्,-

सर्वेक्षण	समय
१. आधारभूत सर्वेक्षण	समुदायमा कार्यक्रम सुरु हुनु अगाडि
२. मध्यावधी सर्वेक्षण	पहिलो दुई वर्ष पछि
३. अन्तिम सर्वेक्षण	कार्यक्रमको तेस्रो वर्ष सकिए लगत्तै
४. प्रभाव मुल्याङ्कन	अन्तिम चरणको पालिकाहरूको कार्यक्रमको तेस्रो वर्ष सकिए लगत्तै

मध्यावधी समीक्षाबाट लक्ष्य अनुसारको उपलब्धी हासिल हुन नसकेको पाइएमा कार्यक्रमको निरन्तरताको बारेमा निर्देशक समितिले आवश्यक निर्णय लिनेछ । सबै सर्वेक्षणबाट आएका सूचना तथा जानकारीहरूलाई मन्त्रालयले साझेदार संस्थाको प्राविधिक सहयोगमा प्रकाशन तथा प्रसारण गर्नेछ ।

२७. प्रतिवेदन: स्थानीय तहहरूले कार्यक्रमको चौमासिक प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ, जस अन्तर्गत कार्यक्रम प्रगति तथा आर्थिक प्रतिवेदन समेटिएको हुनेछ । प्रतिवेदनको एकरूपताका लागि सबै स्थानीय तहहरूले निर्देशक समितिले तोकेको ढाँचा प्रयोग गर्नेछन् ।

२८. बैठक भत्ता: यस निर्देशिका बमोजिम गठित समितिका सदस्यहरूको बैठकको भत्ता प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

२९. बाधा अड्काउ फुकाउने: कार्यक्रम कार्यान्वयनको सिलसिलामा कुनै बाधा अड्काउ आइपरेमा निर्देशक समितिले फुकाउन सक्नेछ ।

१२
प्रमुख सचिव

३०. मार्गदर्शन बनाउन सक्ने: यस निर्देशिकाको कार्यान्वयनका लागि मन्त्रालयले आवश्यक मार्गदर्शन बनाउन सक्नेछ।

प्रमुख सचिव

सचिव